

HÉTFŐI HÍREK

Budapest

Budapest 6000 címszóban

Lexikon a fővárosról – Tallózás A-tól H-ig

Tartottak-e bikaviadalt Budapesten? Mit jelentett az ADOB és a BJAÉ? Kik voltak a Duna-vizesek, fenyőmadarasok? Volt-e Pestnek pallósjoga? — Ezekre a kérdésekre — s még vagy hat-ezerre találhatjuk meg a választ az *összettel megjelent Budapest Lexikonban*.

Az ezerkétszáz oldalas mű főszerkesztője dr. Berza László, a Szabó Ervin Könyvtár egyik vezető munkatársa. A szerkesztőbizottság tagjai között van *Ortutay Gyula, Gerevich Tibor, Sarlós István* és a főváros történetének sok más, kiváló ismerője.

Tizenhárom

témakör

— Budapest adatait ez ideig — lexikális feldolgozásban — még nem gyűjtötték egybe — mondja dr. Berza László. — A lexikon kiadását a Fővárosi Tanács határozta el Pest-Buda-Obuda egyesítésének századik évfordulójára. Az *Akadémiai Kiadó* és az *Akadémia Nyomda* közös erőfeszítése tette lehetővé, hogy a mű viszonylag rekordidő: *alig három év, alatt elkészülhetett*. A vaskos kőtet hátezer címszóban tizenhárom témakört ölel fel. A földrajzi címszavak Budapest éghajlatával, föld-, víz- és ásványtanával, barlangjaival, növény- és állatvilágával foglalkoznak. A további részek témái: a főváros történelme, munkásmozgalma, gazdasági élete, műemlékei, városfejlesztési adatai, kultúrája, társadalmi összképe, közigazgatása, várospolitikája, egészségügye és sportélete. Külön szeretném felhívni a figyelmet az *életrajzi címszavakra*: szerepelnek a lexikonban mindazok a várospolitikusok, tervezők, építésszek, tudósok, művészek, orvosok és kutatók, akiknek neve és munkássága *egybeforrott fővárosunkkal*. A lexikont *eddig még meg nem jelent, illetve alig ismert képek* illusztrálják.

Forgatjuk a könyv nyomdából már kikerült első oldalait, az A-betűtől a H-betűig terjedő címszavakat. *Ízelítőül* hadd álljon itt néhány kevésbé ismert budapesti kuriózum.

Hecc-Színház

ADOB. A rövidítés jelentése: *Állástalan Diplomások Országos Bizottsága*. 1932. június 3-án alakult, az akkori gazdasági válságok idején. Az első összeszámlálásakor 2581, két évvel később pedig már 4344 egyetemet végzett állásnélküli jelentkezett a bizottságnál alkalmi segélyért, bármilyen kenyérgyártó foglalkozásért.

Allat-hecc. (Hecc-Színház.) Az 1770-es években *Tuschl Sebestyén* kávéfőző nyitotta meg a *Váci-kapu* előtt, a mai Szent István tér közelében fabódéját, melyben *kétezer néző* fért el. A „*produkció*” abból állott, hogy *vér-ebeket uszítottak oroszlánra, medvére, farkasra, számar-*

ra, ökörre, s az előadás addig tartott, míg valamelyik „szereplő” nem maradt holtan a porondon.

Angyalkert. Így hívták az Osztrák—Magyar Monarchia *első óvodáját*, amely a mai *Attila utca és Mikó utca* sarkán állott. *Brunszvik Teréz*, a kiváló magyar pedagógus alapította 1828. június 1-én.

Itt a vizes!

Bikaviadal. 1904-ben *spanyol bikaviadalt* bemutató társulat érkezett Budapestre, s *mutatványuk céljára kibérelték az Allatkert egy részét*. Már állott a porond, árusították a jegyeket, amikor a főváros illetékesei úgy döntöttek: csak abban az esetben engedélyezik a *viadalokat*, ha a *torreador nem dőfi le a bikát*... A spanyolok *nem vállalták* ezt a „*gyalázatot*”, inkább felszedték sátorfájukat, és továbbálltak...

BJAÉ, azaz *Budai Jóltevő Asszonyi Egylet*. A napóleoni háború utáni nyomorúság enyhítésére alakult 1817-ben. Első elnöke *József nádor felesége: Hermina* volt. Csupán néhány évig működött, s *közzadakozásból gyűjtött pénzből* adott apróbb segélyeket a rászorulóknak.

Duna-vizes. A régi Pest mozgó vízárúsi voltak a *Duna-vizesek*: *puttyonyban, szamaraskordékon, lajtoskoszikon* szállították házhoz, s kiáltozva kínálták a *lágys* akkoriban még *tiszta Duna-vizet*, meg a *budai hegyekben fakadó karszt- és forrás-vizeket*. 1850-ben még *húszonhárom engedélyezett Duna-vizes* járta Pest utcáit.

Fenyőmadaras. Felvidéki *tót atyafiak* újták ezt a *fog-*

lalkozást: szíjra fűzött fenyőrigókkal járták az utcákat, miközben ezt kiáltották: *Kronawit Kauffte!* A *fenyőmadár* akkoriban a *jómódú pesti polgárok kedvelt csemegeje* volt.

Fürst Színház. Pest *legrövidebb életű színházi vállalkozása* volt: 1872. szeptember 15 és október 17-e között működött az egykori *budai színházban Miklóssy Gyula* színgazgató vezetésével.

S végül: *kiderül a lexikonból — amely a tervek szerint húszezer példányban lát napvilágot —, hogy néhány évtizeden át pallosjoga is volt Pest városának: Lipót császár adományozta 1703-ban...*

Garai Tamás